

SZERKESZTETTE:
MÁRKU ANITA ÉS TÓTH ENIKŐ

TÖBBNYELVŰSÉG, REGIONALITÁS, NYELVOKTATÁS

UNGVÁR, 2017

TÖBBNYELVŰSÉG, REGIONALITÁS, NYELVOKTATÁS

Tanulmányok a Hodinka Antal Nyelvészeti
Kutatóközpont kutatásaiból III.

ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІСТИТУТ ІМ. Ф. РАКОЦІ ІІ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЦЕНТР ІМ. АНТОНІЯ ГОДИНКИ

II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA
HODINKA ANTAL NYELVÉSZETI KUTATÓKÖZPONT

TÖBBNYELVŰSÉG, REGIONALITÁS, NYELVOKTATÁS

Tanulmányok a Hodinka Antal Nyelvészeti
Kutatóközpont kutatásaiból III.

Szerkesztette:

Márku Anita és Tóth Enikő

„RIK-U”
Ungvár, 2017

БК 81.1
УДК 81'27

Az a tanulmánykötet, melyet a kezében tart az Olvasó, azokból a kutatási eredményekből mutat be ízelítőt, melyekkel a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont munkatársai jelenleg foglalkoznak. A kötetben helyet kaptak velünk szorosán együttműködő kollégák írásai is, akik egykori vendégkutatóként vagy a főiskola, a Filológiai Tanszék oktató-kutatójaként Kárpátalján végeztek/végeznek nyelvészeti vonatkozású kutatásokat. Jelen kötet a 2015-ben indult sorozat, a Tanulmányok a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont kutatásaiból III. kötete. A gyűjteményben szereplő tanulmányok gerincét a többnyelvűség, a regionalitás és a nyelvoktatás egymásra épülő egysége, *egyensúly*a alkotja: a kutatások a nyelvhasználat, az identitás, az oktatás, a nyelvoktatás, a nyelvi jogok, a kárpátaljai etnikai és nyelvi sokszínűség történeti és jelenlegi kérdéseit boncolgatják.

A kötet megjelenését támogatta:

Borítóterv: Márku Anita

A borítón ifj. Hidi Endre *Egyensúly* c. land art alkotása látható

Lektorálta:

Dr. habil. Bartha Csilla,

MTA Nyelvtudományi Intézet, Többnyelvűségi Kutatóközpont

Dr. Beregszászi Anikó,

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Dr. Hámosi Ágnes,

MTA Nyelvtudományi Intézet, Többnyelvűségi Kutatóközpont

ISBN 978-617-7404-27-8

© A szerzők, 2017
© A szerkesztő, 2017

Tartalom

Előszó	7
--------------	---

I. Többsnyelvűség

Csernicskó István: <i>Nyelv, gazdaság, társadalom. Globális nyelvek Kárpátalja magyarok lakta végeinek nyelvi tájképében</i>	13
Tóth Enikő: <i>A 2012-es nyelvtörvény adta jogok és lehetőségek gyakorlati megvalósulása Kárpátalja Beregszászi járásának önkormányzati hivatalaiban</i>	45
Karmacs Zoltán: <i>A nyelvi tájkép változásának egy aspektusa</i>	54
Szakál Imre: <i>„... rendeletek szóról-szóra lefordítassanak...” Hivatali nyelvhasználat Beregszászban 1919–1920-ban</i>	61
Lechner Ilona: <i>A relevanciaelmélet érvényesülése fordítás során európai uniós szövegeket vizsgálva</i>	73
Товт Михайло – Черничко Степан: <i>Нові засади мовного регулювання в Україні у дзеркалі конституційно-правового аналізу національного законодавства та міжнародних зобов'язань України</i>	84
Пилипенко Гліб: <i>Українська мова закарпатських угорців</i>	100
Черничко Степан: <i>Русинська – мова або діалект? Освітлення проблеми на основі понять соціолінгвістики</i>	108

II. Regionalitás

Hires-László Kornélia: <i>Etnikai kategóriák a beregszásziak mindennapi diskurzusaiban</i>	121
Márku Anita: <i>A kárpátaljai magyarok internetes nyelvhasználat: identitás és digitális identitás</i>	137
Lengyel Zsolt: <i>Lexikai szomszédossági viszonyok kárpátaljai és magyarországi 10–14 évesek körében</i>	153
Bárány Erzsébet: <i>Nyelvi interferencia a kárpátaljai ukrán irodalmi művekben</i>	172
Gazdag Vilmos: <i>Nyelvi interferencia a kárpátaljai magyar irodalmi művekben</i>	178

III. Nyelvoktatás

Husztai Ilona: <i>A tanárok nyelvtudásszintjének szerepe az angoloktatásban a kárpátaljai magyar iskolákban</i>	189
---	-----

Máté Réka: <i>Tizenegyedik osztályos tanulók idegennyelv-tudásának vizsgálata (kárpátaljai magyar tannyelvű középiskolák példája alapján)</i>	203
Dudics Lakatos Katalin: <i>Az iskolatípus és a nyelvjárási attitűd</i>	213
Черничко Степан: <i>Дискриминация учащихся школ Украины с венгерским языком обучения</i>	223
A kötet szerzői	234

A tanárok nyelvtudásszintjének szerepe az angoloktatásban a kárpátaljai magyar iskolákban

A tanulmány azt vizsgálja a kárpátaljai gyakorló angoltanárok körében gyűjtött vélemények alapján, van-e összefüggés a tanárok angol nyelvtudása és tanítási képességük között a kárpátaljai magyar kontextusban. Az eredmények azt mutatják, hogy minél magasabb a tanár angol nyelvtudásszintje, annál sikeresebben tudja a nyelvet tanítani. További kutatásokra van szükség a tanárok valós nyelvtudásszintjének a megállapítására.

Kulcsszavak: a tanárok nyelvtudásszintje, angoloktatás, anyanyelvű és nem anyanyelvű angoltanárok, kárpátaljai magyar tanintézmények

The article examines the relationship between teachers' English language proficiency and their ability to teach English in the Transcarpathian Hungarian context, based on the opinions of practising English teachers. The results suggest that the higher the language proficiency level of the teacher, the more successful they can be in the teaching process. Further investigations are needed to identify the teachers' real level of English language proficiency.

Keywords: teachers' language proficiency, teaching English, native and non-native English speaking teachers, Transcarpathian Hungarian educational institutions

1. Bevezetés

A nyelvtudás fontosságát manapság szükségtelen hangsúlyoznunk, hiszen nincs olyan ember, aki ne értene egyet azzal, hogy a multikulturális Európában a 21. században egyetlen nyelvnek az ismerete semmilyenképp nem elegendő. A piac igényeinek megfelelően egyre több nyelviskola nyílik, illetve nyelvi tanfolyamok indulnak, ahol nyelvet tanulni vágyók széles skáláról választhatják ki azt a nyelvet, mely igényeiknek leginkább megfelel. A fenti tendenciával egyidejűleg azt is megfigyelhetjük, miként nyílnak egyre-másra nyelvvizsgaközpontok szűkebb pátriánkban, Kárpátalján is. Nemzetközileg elismert nyelvvizsgát tehetnek Ungváron, Munkácson és Beregszászban mindazok, akiknek hivatalosan kell igazolniuk nyelvvizsga-bizonyítvánnyal, milyen a nyelvtudásszintjük egy adott nyelvből.

A fenti lehetőségek mind a tanulók nyelvtudásszintjével kapcsolatosak. A nemzetközi nyelvpedagógiai szakirodalomban nagyszámú kutatást olvashatunk, melyek mind a témával foglalkoznak (pl. Çetinavci és Yavuz 2010). Ezzel szemben kevés olyan tudományos tanulmány született, mely a nyelvtanárok nyelvtudásszintjével foglalkozna (pl. Richards és mtsai 2013; Valmori 2014). Kárpátalján ezzel a kérdéskörrel korábban még senki sem foglalkozott behatóbban, éppen ezért tűztük ki célul a téma részletesebb vizsgálatát.

2. A vizsgált téma szakirodalmi háttere

Ukrajnában, így Kárpátalján is, egyetemi vagy főiskolai végzettséggel lehet a közoktatásban idegen nyelveket tanítani. A Közös Európai Referenciakeret (KER) (Common European framework of reference 2001) szintbesorolása szerint B2+ szintű nyelvtudással kell rendelkeznie annak, aki főiskolán angolszakos bölcsészdiplomát szerez, illetve C1 szintűvel, akinek egyetemi angolszakos bölcsész mesterdiplomája van. Jelenleg a tanárok nyelvtudásszintjét hivatalosan még csak az általuk megszerzett nyelvszakos bölcsész-tanári egyetemi vagy főiskolai diploma „bizonyítja”, azonban már a közeljövőben várható, hogy a közoktatásban dolgozó tanároknak nyelvvizsgát és szakvizsgát is kell majd tenniük nyelvtudásuk és szaktudá-

suk bizonyítására. Sőt, korán felismerve a közelgő igényt, Lvivben már külön iskolai nyelvtanárok számára indítanak módszertani szaktanfolyamokat, melyek felkészítik a tanárokat a szakvizsga eredményes letételére (Maletych¹ 2016. július 15.).

A nyelvtudást jelen tanulmányunkban úgy fogalmazzuk meg, hogy az nem más, mint amit a nyelvtanár tud és a nyelvvel képes tenni. Gyakran szintbesorolási skálán mérik, pl. a Közös Európai Referenciakeret A1-től C2-ig terjedő skáláján (Common European framework of reference 2001). A nyelvtudás az a kompetenciaszint, melyen az egyén képes használni a nyelvet mind alapvető kommunikatív feladatok megoldására, mind pedig szakmai célokból (Huszti 2014). Bachmann is úgy határozza meg a fogalmat, mint „nyelvhasználati tudáskompetencia vagy képesség” (1990: 16).

2003-ban Spanyolországban végeztek kutatást katalán angoltanárokkal (Llurda–Huguet 2003), mely során azt az eredményt kapták, hogy összefüggés van a nem anyanyelvű tanárok nyelvtudása és önértékelése között, vagyis azok az általános iskolai tanárok, akik érzékenyebbek voltak a tanításuk során felmerülő nyelvi nehézségekre, kevésbé voltak magabiztosak, mint nem anyanyelvű tanárok (2003: 224).

Ma a kárpátaljai magyar iskolákban dolgozó angoltanárok nem angol anyanyelvűek. A nemzetközi szakirodalom ezeket a tanárokat non-NEST-nek nevezi (vagyis non-Native English Speaking Teacher) (Medgyes 1994; Illés–Csizér 2015). Már több mint húsz éve azon folyik a vita a szakmai berkekben, vajon az anyanyelvű (NEST – Native English Speaking Teacher) vagy a nem anyanyelvű (non-NEST) tanár tanít jobban angolt a nem anyanyelvi környezetben. A téma jeles ismerője-kutatója Medgyes Péter, aki elismerve az anyanyelvi tanárok érdemeit és előnyeit, amellet tart ki állhatatosan, hogy a nem anyanyelvű tanárok sokkal sikeresebbek lehetnek az angoltanításban az anyanyelvű társaiknál.

Az anyanyelvű tanárok egyik legnagyobb előnye értelemszerűen a nyelvtudásuk szintje, hiszen bármennyire akarják is, anyanyelvi nyelvtudást elérni a nem anyanyelvű tanárok számára szinte lehetetlen. Ezt mégis segítettő, Medgyes Péter egy tizenkét pontos cselekvési tervet javasol (Medgyes 2014: 183), melynek 9. pontjában így fogalmazza meg a nyelvtudásszint fejlesztésével kapcsolatos javaslatát: „Mivel a nyelvi kompetencia kulcskövetelmény a hatékony tanítás szempontjából, nyelvfejlesztő kurzusok kell, hogy alkossák a nem anyanyelvűek számára szóló képzési tantervek alapját”.

3. A kutatás

3.1. Résztvevők

Kutatásunk során 55 tanárnak küldtük el a kérdőívünket, melyek közül 47 érkezett vissza kitöltve. Az 1. táblázatban összesítettük a tanárok életkorára és nemére vonatkozó adatokat.

1. táblázat. A tanárok neme és életkora

Életkor →	21–25	26–30	31–35	36–40	41–45	46–50	Összesen
Nem ↓							
Férfi			1	1			2
Nő	3	15	16	7	2	2	45
Összesen	3	15	17	8	2	2	47

¹ Szvitlana Maletych, a Pearson angliai oktatási szolgáltatóvállalat ukrainai kirendeltsége Lviv megyei regionális igazgatója.

A megkérdezett tanárok végzettségét tekintve a helyzet igazán kielégítő, hiszen a 47 tanár közül mindössze egy nem rendelkezik angol szakos végzettséggel, bár természetesen ő is felsőfokú képesítést szerzett. Egy tanár még nyelvpedagógiai doktori iskolát is végzett és jelenleg a PhD disszertációján dolgozik.

A résztvevőket önbevallásuk alapján csoportosítottuk nyelvtudásszint szerint, a KER (Common European framework of reference, 2001) szintbesorolása alapján. Ennek megfelelően B2 tudásszinttel angoltól 9-en rendelkeznek, C1-sel 31-en, illetve öten a C2 szintet jelölték meg. Két esetben nincs adatunk.

A 2. táblázat azt mutatja, hogy a megkérdezett tanárok milyen típusú oktatási intézményben dolgoznak jelenleg. A táblázatból kitűnik, hogy a megkérdezettek közül a legtöbben középiskolában (20–42,55%), illetve általános iskolában dolgoznak (18–38,29%). Négy gimnáziumi (4–8,51%) és három líceumi (3–6,38%) tanár is válaszolt a kérdéseinkre, illetve egy elemi iskolai (1–2,12%) tanítónő és egy óvodapedagógus (1–2,12%) is részt vett a kutatásunkban.

2. táblázat. A tanárok megoszlása oktatási intézmény típusa szerint

Intézménytípus	Tanárok száma
óvoda	1
elemi iskola	1
általános iskola	18
középiskola	20
líceum	3
gimnázium	4
<i>Összesen</i>	<i>47</i>

A kutatásunkban részt vevő tanárok években mért munkaviszonyát (tehát azt, hogy hány éve tanítanak angol nyelvet) a 3. táblázat mutatja. Láthatjuk, hogy a legtöbben (16–34,04%) 1–5 éve tanítanak angolt kárpátaljai magyar oktatási intézményben, őket követik azok a tanárok, akik 11–15 éve tanítanak angolt (15–31,91%), majd a 6–10 éve angolt tanító tanárok következnek (10–21,27%). Ketten 16–20 éve tanítanak (2–4,24%), ketten 21–25 éve (2–4,24%), egy tanár pedig 26–30 éve (1–2,12%).

3. táblázat A tanárok megoszlása munkaviszonyuk hosszúsága szerint

1–5 év	6–10 év	11–15 év	16–20 év	21–25 év	26–30 év	Összesen
17	10	15	2	2	1	47

3.2. Kutatási eszköz

Adatgyűjtés céljából kérdőívet² állítottunk össze, mely két fő részből állt. Az elsőben a tanárok személyi adataira kérdeztünk rá, melyek fontos szerepet játszottak a kutatott téma megvilágítása szempontjából. Így rákérdeztünk kutatási alanyaink életkorára és nemére,

² Az alkalmazott kérdőív mintája megtalálható a mellékletben.

végzettségére, a tanintézmény típusára, melyben a kutatás ideje alatt dolgoztak, nyelvtudásszintjére a Közös Európai Referenciakeret szintbesorolása szerint (önbevallás alapján), illetve angoltanítási tapasztalatuk hosszúságára, vagyis hogy hány éve tanítottak angolt.

A kérdőív második részében tettük fel a kutatott témával kapcsolatos kérdéseinket. Legelőször is egy kifejtős kérdés segítségével arra szerettünk volna fényt deríteni, látnak-e összefüggést a tanárok a tanár angol nyelvtudásszintje és az angoltanítási képessége között. Arra kértük kutatási alanyainkat továbbá, hogy egy becslési skálán jelezzék, mennyire értenek egyet a témával kapcsolatos állításokkal, mely skálának az egyik végén az „egyáltalán nem értek egyet” opció, míg a másikon a „teljesen egyetértek” volt található.

Kikértük a tanárok véleményét azzal kapcsolatban, vajon feltétlenül szüksége van-e a tanárnak folyékony angol nyelvtudásra ahhoz, hogy a közoktatásban hatékony és sikeres legyen. Ennél a kérdésnél is biztosítottunk lehetőséget arra, hogy a tanárok részletesen kifejthessék véleményüket.

Megkérdeztük kutatási alanyainkat, szerintük leginkább milyen nyelvtudásszintre van szükségük a tanároknak a különböző oktatási intézményekben az óvodától a felsőoktatásig.

Megkértük alanyainkat, fogalmazza meg, milyen szerepet játszik az angoltanár nyelvtudásszintje az angol mint idegen nyelv szempontjából.

Végül feltettük az örök dilemmát okozó kérdést, vajon az angol anyanyelvű vagy a nem angol anyanyelvű tanárok érnek el nagyobb sikereket a különböző oktatási kontextusokban.

4. Eredmények

4.1. A tanár angol nyelvtudásszintje és tanítási képessége közötti összefüggés

Legelőször is arra voltunk kíváncsiak, mit gondolnak a tanárok az angol nyelvtudásszint és az angoltanítási képesség közötti összefüggésről, illetve, hogy szerintük van-e egyáltalán összefüggés a két dolog között. Tizenhét (36%) tanár gondolta úgy a megkérdezettek közül, hogy van összefüggés a tanár nyelvtudásszintje és tanítási képessége között. Véleményük szerint a legszerencsésebb az, ha a magas nyelvtudásszint kiváló módszertani felkészültséggel párosul, mert ekkor érhet el igazi sikereket a tanár.

Tizenhárman (28%) vélték úgy, hogy hiába rendelkezik valaki kiváló nyelvtudással, ha nem elég felkészült módszertanilag arra, hogy idegen nyelvet tanítson.

1) Én úgy gondolom, hogy nem feltétlenül van összefüggés. Valaki nagyon jól tudhatja a nyelvet, de nem biztos, hogy azt meg is tudja tanítani akárkivel. Tanításra szerintem születni kell.³

Ezzel ellentétben az a vélemény, melyet nyolc tanár gondol (17%), miszerint hiába rendelkezik valaki jó tanítási képességgel, ha nincs meg a megfelelő nyelvtudása.

2) Természetesen van, mivel egyik sem működik a másik nélkül. Lehet valaki jó pedagógus, de ha nem tudja adott esetben az idegen nyelvet a megfelelő szinten, akkor nem is képes azt tanítani.

Heten (15%) voltak azok a tanárok, akik egyenes összefüggést láttak a tanár nyelvtudásszintje és tanítási képessége között, mondván, hogy minél jobban bírja a tanár a nyelvet, annál hatékonyabban képes tanítani.

³ Az idézett példákat a kitöltött kérdőívekből vettük. Mind azt a célt szolgálják, hogy alátámasszák a fenti állításokat. Az idézeteket a tanulmányban sorszámozva adjuk meg.

3) Természetesen minél magasabb a tanár nyelvtudás szintje, annál eredményesebb az oktatási folyamat.

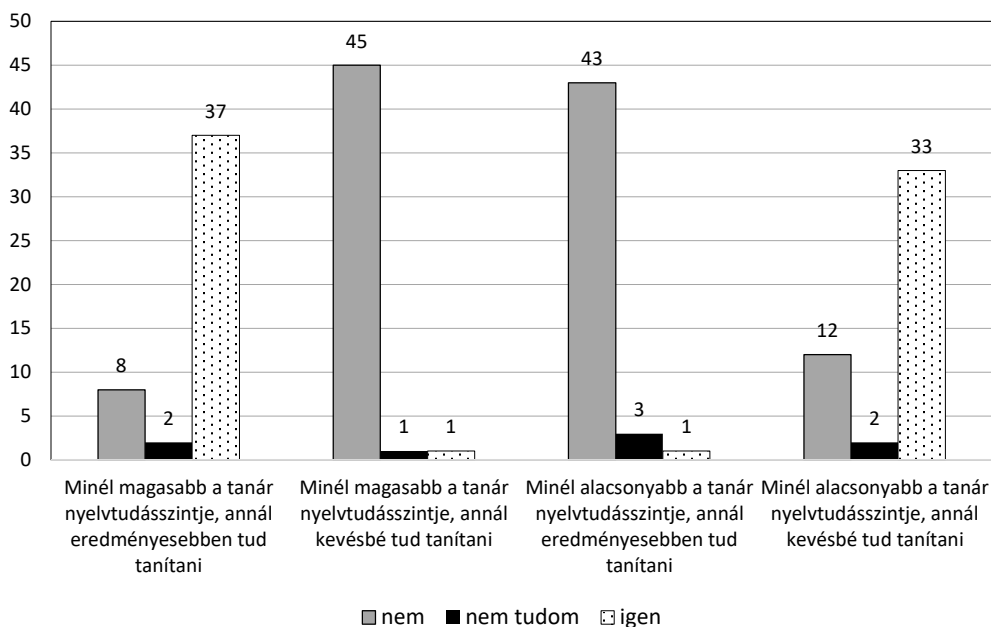
Némileg kapcsolódik a fentiekhez annak a két (4%) tanárnak a véleménye, aki úgy tartja, a tanár csak akkor tud sikereket elérni a nyelvtanítás terén, ha megfelelő szintű nyelvtudással rendelkezik.

A továbbiakban arra kértük válaszadóinkat, hogy egy becslési skálán jelezzék, mennyire értenek egyet a megadott állításokkal. Minden állítás a tanár angol nyelvtudásszintje és tanítási képessége közötti összefüggésekre vonatkozott. Az állítások, melyeket a tanároknak értékelni kellett, a következők voltak:

1. Minél magasabb a tanár nyelvtudásszintje, annál eredményesebben tud tanítani.
2. Minél magasabb a tanár nyelvtudásszintje, annál kevésbé tud tanítani.
3. Minél alacsonyabb a tanár nyelvtudásszintje, annál eredményesebben tud tanítani.
4. Minél alacsonyabb a tanár nyelvtudásszintje, annál kevésbé tud tanítani.

Az 1. diagram összegzi a tanárok véleményét.

1. diagram Tanári vélemények a nyelvtudásszint és a tanítási képesség közötti összefüggésekről

A könnyebb átláthatóság kedvéért összevontuk az „Egyáltalán nem értek egyet” és az „Inkább nem értek egyet” kategóriákat, illetve az „Inkább egyetértek” és a „Teljesen egyetértek” válaszlehetőségeket. A diagramból jól látszik, hogy elenyésző volt a bizonytalan tanárok száma. Az itt kapott eredmények jól tükrözik a tanárok korábbi véleményeit a nyelvtudásszint és a tanítási képesség közötti összefüggésről, vagyis minél magasabb a tanár nyelvtudásszintje, annál eredményesebben tud tanítani, illetve ennek ellenkezője, minél alacsonyabb a tanár nyelvtudásszintje, annál kevésbé tud tanítani. Meg kell jegyeznünk

azonban, hogy a várthoz képest kissé meglepő az arányok nagysága, hiszen az első esetben a megkérdezett tanárok 79%-a, míg a másodikban mindössze 70%-a értett vele egyet.

4.2. Szükséges-e a folyékony nyelvtudás a hatékony és sikeres nyelvtanításhoz?

Megkértük a tanárokat, fejtsek ki véleményüket azzal kapcsolatban, feltétlenül szükséges-e a folyékony nyelvtudás ahhoz, hogy a tanár hatékonyan, sikeresen tudjon tanítani. A legtöbben (18–38%) azt vallották, hogy ha a tanár nem rendelkezik folyékony nyelvtudással, akkor nem is tudhat hatékonyan tanítani.

4) Természetesen igen, hiszen a diákok is azt várják el a tanáraiktól, hogy folyékonyan beszélje azt a nyelvet, amit tanít, és csak így tud eredményesen tanítani egy tanár.

5) Véleményem szerint a mai fiatalok elé kiállni (adott esetben angolt) tanítani megfelelő tudás hiányában, merész dolog. Nagyon sokan vannak a gyerekek között, akik önszorgalomból, különböző forrásokon keresztül (pl. filmek nézése, zene hallgatása stb.) angoltudásra tesznek szert. Ilyen esetben, ha a tanár nem tudja a nyelvet megfelelő szinten, nehéz helyzettel találja magát szemben.

Tizenketten (26%) úgy vélekedtek, hogy a folyékony nyelvtudás motiváló erőként hathat a gyerekekre, hogy szorgalmasabban tanulják a nyelvet.

6) Folyékony beszéd nélkül hogyan tudná meggyőzni diákjait arról, hogy meg lehet tanulni angolul beszélni? Nem akarnak sok időt tölteni tanulással, s ha látják, hogy a tanár sem beszél folyékonyan angolul, mégis tanár, akkor azoknak, akik nem is szeretnének tanárok lenni, miért kell?

Öt (11%) tanár szerint elengedhetetlen, hogy a tanár a gyerekeknek megfelelő szinten tudjon kommunikálni.

7) Fontos, hogy egy tanár megfelelő szinten tudjon kommunikálni a kívánt nyelven, hogy a tanulók felé magabiztosságát sugározza, hozzáértését bizonyítsa. Azon kívül, ha a tanár nyelvtudása megfelelő, könnyebben magára tudja vonni a tanulók figyelmét, hatékonyabban vonja be őket a tanulási folyamatba a tanórán.

Érdekes az a gondolatsor is, mely azt mondja, a tanárnak a nyelvtudására szüksége van, hiszen a tanórák letanításával még nem ér véget az oktatási folyamat (2 tanár – 4%).

8) Ha a tanár angol szakos, akkor szüksége van folyékony angol nyelvtudásra, mivel a tanár munkája a tanórák levezetése után sem ér véget. Részt kell venni különböző módszertani gyűléseken, megbeszéléseken, állandóan bővíteni tudását idegen nyelvi forrásokból. Ilyen helyzetekben azért furcsa lenne, ha a tanár nem tudna hozzászólni a dolgokhoz.

Egy tanár nyíltan kijelentette, hogy nem a folyékony, hanem a helyes nyelvtudásra van szükség (1–2%).

Néhány nemleges válasz is született, melyekben a tanárok nem a folyékony nyelvtudást tartják a legfontosabbnak. A hatékonyság nagyban függ a tanár tanítási módszereitől is (9 tanár – 19%).

9) Ha a tanárnak megvannak a megfelelő módszerei az eredményes tanításhoz, nem biztos, hogy folyékony nyelvtudásra van szüksége hozzá, mivel napjainkban rengeteg

forrás adott, hogy minden órára kellőképp felkészüljön a tanár. Tehát tudását folyamatosan fejlesztheti munkája során.

10) Véleményem szerint nagyon fontos a tanár folyékony angol nyelvtudása, de nem feltétlenül szükséges ahhoz, hogy hatékony legyen a munkája és sikereket érjen el ő és a tanítványai is. Pl. Ha egy tanár folyékonyan beszél angolul profi szinten, az szép és magasztos, de nem biztos, hogy ez elég. Ha a nyelvtant, grammatikát nem tudja jól átadni, nem tud elmagyarázni bizonyos nyelvtani szerkezeteket, érthetetlen szófordulatokat, nem motiválja a gyerekeket, nem tölt elég időt azzal, hogy minden téren felkészült legyen az órán (beszéd, gyakorlás, olvasás, a tankönyvben való dolgok szelektálása, dolgozatok stb.), akkor a nyelvtudás magában nem elég.

11) Természetesen nem árt, ha a tanár folyékonyan beszél angolul, de a közoktatásban nem feltétlenül szükséges. Lehet egy tanár sikeres és hatékony a nélkül is, ha nem beszéli a nyelvet anyanyelvi szinten. Fontosabbnak tartom a tanár órára való pontos és megfelelő felkészültségét.

12) Az én véleményem szerint, nem kell egy nyelvtanárnak a legmagasabb szinten elsajátítania az idegen nyelvet, jelen esetben az angolt ahhoz, hogy kitűnő pedagógus legyen. Fontos, hogy megszerettesse a nyelvet a gyerekekkel, tanulókkal és minden érdeklődővel. Valamint elengedhetetlen kritérium, hogy a tanár saját maga is szeresse a nyelvet és szeressen tanítani.

Mivel hivatalos minisztériumi követelmény ezzel kapcsolatban nincs, ezért kutatásunk adatközlőitől megkérdeztük, szerintük milyen szintű nyelvtudással kell rendelkeznie az angoltanárnak a különböző típusú oktatási intézményekben. A szintbesorolást a KER (Common European framework of reference 2001) szerint adtuk meg. A kapott eredményeket a 4. táblázatban foglaltuk össze.

4. táblázat. Az adatközlők által vélt szükséges tanári nyelvtudásszint

	A2	B1	B2	C1	C2
az óvodai angoloktatásban	13	15	16	3	
az általános iskolai angoloktatásban		11	19	16	1
a középiskolai angoloktatásban			15	27	5
a felsőoktatásban (angol bölcsészképzésben)				5	42
a felsőoktatásban (nem angol szakos képzésben)		1	8	28	10

A táblázatból kitűnik, hogy az óvodai angoloktatás tekintetében megoszlának a vélemények, hiszen szinte egyenlő arányban vélik úgy, hogy a tanárnak elég A2 szinten tudnia angolul, illetve B1 és B2 szinten. Mindössze hárman vannak azon a véleményen, hogy az óvodában angolt oktató pedagógusnak C1 szinten kell tudnia angolul.

Az általános iskolai angoloktatással eltérő a helyzet. Itt többségben vannak azok, akik azt vallják, a tanárnak legalább B2 szinten kell ismernie az angolt. Ami a középiskolai angoloktatást illeti, egyre inkább egybeesik a tanárok véleménye, hiszen huszonheten (57%) tartják úgy, hogy a tanárnak a C1-es szintnek megfelelően kell tudnia az angolt.

Adatközlőink 89%-a (42 tanár) egyetértett abban, hogy a felsőoktatásban angol szakos bölcsészképzésben dolgozó tanároknak a KER szerinti legmagasabb, C2-es szinten kell tudniuk az angolt. Ezzel szemben megoszlott a vélemény azzal kapcsolatban, milyen szinten kell ismernie az angolt annak, aki felsőoktatásban nem angol szakos képzésben dolgozik. Többségben itt is a C1 szintet (28 adatközlő – 60%) és a C2 szintet (10–21%) említették, azonban nyolcan (17%) elegendőnek tartották, ha a tanár csak B2 szinten tud angolul, sőt, volt egy adatközlő (2%), aki a B1 szintet jelölte meg.

Egy vélemény a fenti kérdéssel kapcsolatban:

13) Véleményem szerint a tanárnak mindig legalább egyvel magasabb nyelvtudás-szintre van szüksége, mint amit tanít. De legalábbis azt a szintet nagyon jól kell tudnia.

4.3. Az angoltanár nyelvtudásszintjének szerepe az oktatási folyamatban

Az adatokból kiderül, hogy adatközlőink mindannyian úgy vélik, az angoltanár nyelvtudásszintje fontos szerepet játszik az oktatási folyamatban, bár öt esetben (11%) a kérdőívek nem szolgáltak részletes magyarázatokkal.

Tizenegy (23%) adatközlőnk egyetértett abban, hogy minél jobban tudja a tanár a nyelvet, annál több tudást képes átadni a tanítványainak, annál színvonalasabb a munkája.

14) A tanár bőséges szókincse, helyes nyelvhasználata és kiejtése pozitívan befolyásolja tanulóinak haladását a nyelvtanulásban, mivel számos olyan tanuló akad, akik a nyelvet (egyes ritkább esetektől eltekintve) főként a tanártól, a tanóra keretein belül hallják.

Ide kapcsolódik az a nézet is, miszerint a nyelvtudás fontos szerepet játszik, hiszen ha hibásan beszél a tanár, akkor meg sem tudja helyesen tanítani a nyelvet a tanítványainak (8 adatközlő – 17%), illetve a nem megfelelő nyelvtudás csökkenti a tanár munkájának a hatékonyságát (4 adatközlő – 9%).

15) Természetesen fontos szerepet játszik a tanár nyelvtudásszintje, hisz gyenge nyelvtudással nem igazán lehet a tanulóknál sem nagyobb eredményt elérni.

16) Amennyiben nincs meg a megfelelő tudásszint, a tanár az órán esetenként elbizonytalanodik, az a tanulási folyamatot negatívan befolyásolja (lassíthatja az óra menetét illetve a tanulók figyelemvesztését is eredményezheti), tehát csökkenti a tanár hatékonyságát.

A megkérdezettek közül nyolcan (17%) azt is említették, hogy azért is lényeges a tanár nyelvtudásszintje, mert mindig ő a példa, a motiváció a tanulók számára.

17) A diákok számára a tanár egy példa, s ha az a tanár, aki az adott tárgyat tanítja, nem beszéli a nyelvet, esetleg van olyan diákja, aki jobb nála is, akkor a tanár elveszíti a tekintélyét az órán. A tanár nyelvtudása a diákok előtt példaként áll, hogy nekik is ilyen szintre kellene eljutniuk, vagy legalább erre kellene törekedniük.

18) Természetesen fontos szerepe van a tanár nyelvtudásszintjének ebben az esetben, mivel példaképként tekint a gyerek a tanárra, és ha látja, hogy milyen odaadással van az angol iránt, és mennyire magas szintű a tudása, annál inkább fontosnak fogja tartani, és lelkesebben fog tanulni.

További gondolatokat a tanár nyelvtudásszintjének szerepéről az 5. táblázatban olvashatunk. A táblázatból az is kiderül, hogy az adatközlők hány százaléka van az adott véleményen.

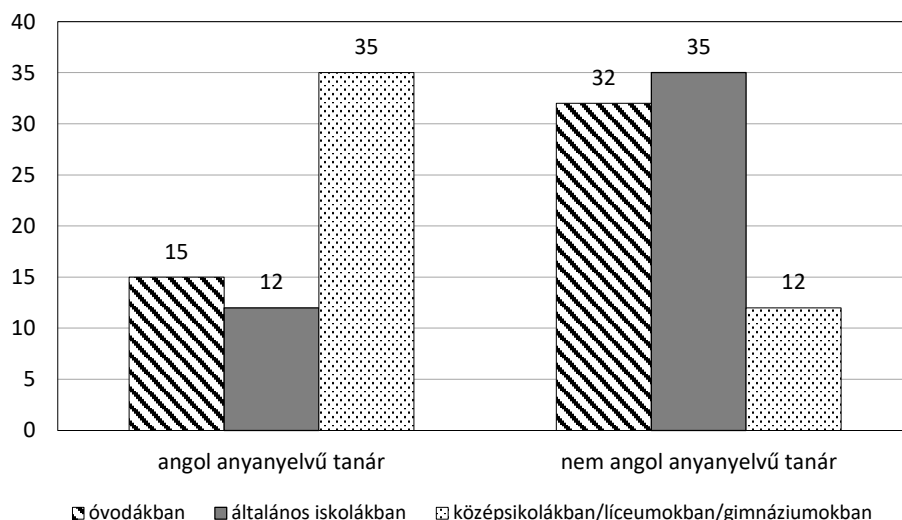
5. táblázat További tanári vélemények az angoltanár nyelvtudásszintjének szerepéről

Vélemény	Tanárok (%)
Fontos a tanár nyelvtudása, de elengedhetetlen a tanári rátermettség is és a módszertani tudás.	11
Fontos, hogy a tanulónak megfelelő nyelvtudásszintje legyen a tanárnak.	4
Fontos, mert mindenki azt várja el a tanártól, hogy tökéletes legyen a nyelvtudása.	2
Fontos a tanár nyelvtudása, de a tanítvány tanulni akarása és szorgalma még fontosabb.	2
Jelentős szerepe van, hogy külföldi segédanyagokat is tudjon használni.	2
Fontos a nyelvtudás, de nem minden, mert megfelelő motiváltság és szorgalom mellett sok minden elérhető.	2

4.4. Az örök dilemma: anyanyelvű vagy nem anyanyelvű tanár?

A 2. diagramban láthatjuk, adatközlőink szerint milyen tanároknak kellene dolgozniuk a különböző tanintézményekben. A leggyakoribb vélemény az volt, hogy az óvodákban és az általános iskolákban a gyerekeknek szükségük van az anyanyelv használatára, ezért ott célszerűbb, hogy nem anyanyelvű tanárok tanítsanak, míg a középiskolában, líceumban, gimnáziumban már rendelkeznek olyan nyelvtudással a tanulók, hogy könnyebben megértik az anyanyelvű tanárt is.

2. diagram Milyen tanároknak kellene tanítani a különböző oktatási intézményekben

Néhány vélemény:

19) Fontos szempont az idegen nyelvek elsajátítása során, hogy a tanulók az alapokat és a grammatikai szabályokat anyanyelvükön sajátítsák el, emiatt szerintem sikerebb, ha az óvodákban/általános iskolákban nem anyanyelvi tanárok tanítanak,

mivel a kisebbek megrémülhetnek, ha nem értik, amit hallanak. Ezzel ellentétben viszont, a középiskolákban már az alapokra építkezünk, így nagy sikere lehet egy anyanyelvi tanárnak, mivel az idősebb korosztály már tudja azt, hogy nem fontos minden szót megértenie, hanem a szövegkörnyezetből is következtethet a lényegre, eredményesebben bővítheti szókincsét.

20) A fiatalabb korosztály még nem rendelkezik kellő nyelvtudással, ezért egy a számukra meg nem értett nyelven beszélő tanár nem tudja huzamosabb ideig magára vonni a figyelmüket, képtelen elmagyarázni, megértetni velük, mit is vár el tőlük. Ellenben a tizenéveseknél már inkább pozitívum, mivel ők már képesek huzamosabb ideig koncentrálni a tanórán, rendelkeznek már egy bizonyos mértékű szókincssel, melyre alapozva az angol anyanyelvű tanár meg tudja értetni a mondanivalóját.

21) Míg egy óvodában és egy általános iskolában nagyon fontos, hogy az angol tanár beszélje a gyerekek anyanyelvét is, addig véleményem szerint, míg már középiskolás lesz a tanuló, rendelkezni fog olyan tudással, hogy megértse, mit mond számára az angol anyanyelvű tanár. Szerintem azért tud nagyobb sikereket elérni egy angol anyanyelvű tanár, mert a tanulók rákényszerülnek arra, hogy jobban odafigyeljenek, hiszen nincs lehetőségük visszakérdezni anyanyelvükön, valamint anyanyelvi beszédként hallhatják az angol nyelvet.

Volt két kutatási alanyunk (4%), akik megfogalmazták az egész dilemma lényegi megoldását, mondván, nem számít, milyen a tanár anyanyelve, az a legfontosabb, hogy szakmailag jól felkészült, alapos tudással rendelkező legyen.

22) Véleményem szerint teljesen mindegy, hogy milyen anyanyelvű az oktató, ha megfelelő tudással és szakértelemmel bír, ugyanolyan hatékony lehet minden korosztálynál.

5. Következtetések és a tanulságok levonása

A kapott eredmények alapján az alábbi tanulságokat vonhatjuk le a kutatásunkból:

1. A megkérdezett 47 kártpátaljai angoltanár szerint van összefüggés az angoltanár nyelvtudásszintje és tanítási képessége között. Úgy vélik, minél magasabb szinten tud a tanár angolul, annál eredményesebben tudja megtanítani a nyelvet a tanítványainak, annál sikeresebb és hatékonyabb a munkája. Értelmszerűen ebből az következik, hogy ha az angoltanár nem tud elég jól angolul, nem is érhet el sikereket a tanításban.

2. Az a legeredményesebb angoltanár, akinél a magas nyelvtudásszint kiváló módszertani felkészültséggel párosul.

3. A hatékony nyelvtanításhoz szükséges a folyékony nyelvtudás.

4. A tanár folyékony nyelvtudása jó példa a tanulók számára, motiváló erővel hat rájuk, hogy ők is szorgalmasabban tanuljanak a kitűzött cél elérésének érdekében. Éppen ezért a tanárnak is meg kell tennie minden tőle telhetőt, hogy jó példával szolgáljon a tanítványainak az által, hogy folyamatosan fejleszti nyelvtudását.

5. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül azon tanárok véleményét sem, akik szerint a folyékony nyelvtudás nem minden. Óriási szakmai felkészültségre is szükség van a tanár részéről a sikerhez.

6. A nem hivatalos eredmények alapján megállapíthatjuk, hogy szerencsés esetben a nem anyanyelvű angoltanárnak az óvodában B1-B2-es szinten kell tudnia az angolt, az

általános iskolában B2-C1-es szinten, a középiskolában C1-es szinten, a felsőoktatási angol bölcsészképzésben C2-es szinten, a felsőoktatási nem angol szakos képzésben pedig C1-es szinten.

7. Az angoltanár nyelvtudásszintje fontos szerepet játszik az oktatási folyamatban.
8. Minél jobban tud a tanár angolul, annál színvonalasabb munkát tud végezni a tanítás terén, annál nagyobb eredményeket tud elérni a tanítványainál.
9. Az óvodában és az iskolában a nem angol anyanyelvű tanárok lehetnek hatékonyabbak, míg a középiskolában az anyanyelvű tanárok érhetnek el nagyobb sikereket.
10. Mivel jelen tanulmányunkban a tanárok angol nyelvtudásszintjét önbevallásuk alapján kezeltük/vizsgáltuk/értékeltek, ezért további kutatásra (pl. standardizált nyelvtudásszint-mérő teszt formájában) van szükség a tanárok nyelvtudása valós szintjének megállapítására.

Irodalom

- Bachman, L. F. 1990. *Fundamental considerations in language testing*. Oxford: Oxford University Press.
- Çetinavci, U. R. – A. Yavuz 2010. Language proficiency level of English language teacher trainees in Turkey. *The International Journal of Research in Teacher Education* 1: 26–54.
- Common European framework of reference for languages: Learning, teaching, assessment* 2001. Cambridge: Cambridge University Press.
- Illés, Éva – Kata Csizér 2015. The disposition of Hungarian teachers of English towards the international use of the English language. In: Dorottya Holló – Krisztina Károly szerk. *Inspirations in foreign language teaching: Studies in language pedagogy and applied linguistics in honour of Péter Medgyes*. Harlow: Pearson, 170–183.
- Husztai Ilona 2014. *A nyelvpedagógiai kutatás alapjai*. Beregszász: GENIUS Jótékonyági Alapítvány. [<http://www.genius-ja.uz.ua/sites/default/files/csatolmanyok/soos-kalman-osztondijprogram-jegyzettamogatasi-palyazat-nyertesei-546/atudomanyoskutatasalapjai.pdf> – 2016.08.05.]
- Llurda, E. – A. Huguet 2003. Self-awareness in NNS EFL primary and secondary school teachers. *Language Awareness* 12(3–4): 220–233.
- Medgyes, Péter 1994. *The non-native teacher*. Houndsmills: Macmillan.
- Medgyes, Péter 2014. The native/nonnative conundrum revisited. In: József Horváth – Péter Medgyes szerk. *Studies in honour of Marianne Nikolov*. Pécs: Lingua Franca Csoport, 176–185.
- Richards, H. – Conway, C. – Roskvist, A. – Harvey, S. 2013. Foreign language teachers' language proficiency and their language teaching practice. *The Language Learning Journal* 41(2): 231–246.
- Valmori, L. 2014. How do foreign language teachers maintain their proficiency? A grounded theory approach. *MSU Working Papers in SLS* 5: 5–31.

Melléklet

Kedves Kolléga!

Jelen kérdőív segítségével hasznos adatokat szeretnék gyűjteni egy tanulmányhoz, mely a tanárok nyelvtudásszintjének szerepét vizsgálja az angoltanítási folyamatban. A kérdőív anonim, megválaszolása max. 10 percet vesz igénybe. Kitöltésével nagyban hozzájárul a téma kárpátjai megvilágításához.

Segítő közreműködését hálásan köszönöm.

Dr. Huszti Ilona

Filológia Tanszék

II. Rákóczi Ferenc Kárpátjai Magyar Főiskola

1. Neme és életkora:

Férfi, _____ Nő, _____

2. Végzettsége:

Egyetem, angol szak

Egyetem, nem angol szak

Főiskola, angol szak

Főiskola, nem angol szak

Jelenleg még tanulok (angol szak, egyetem)

Jelenleg még tanulok (nem angol szak, egyetem)

Jelenleg még tanulok (angol szak, főiskola)

Jelenleg még tanulok (nem angol szak, főiskola)

Más (kérem, pontosítsa) _____

3. Milyen típusú tanintézményben dolgozik?

óvoda

elemi iskola

általános iskola

középiskola

líceum

gimnázium

4. Nyelvtudásszintje a Közös Európai Referenciakeret szintbesorolása szerint:

B1 _____ B2 _____ C1 _____ C2 _____

5. Hány éve tanít angolt? _____

6. Ön szerint van-e összefüggés a tanár angol nyelvtudásszintje és az angoltanítási képessége között? Indokolja meg választát!

7. Jelezze, mennyire ért egyet a következő állításokkal!

	Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Nem tudom eldönteni	Inkább egyetértek	Teljesen egyetértek
Minél magasabb a tanár nyelvtudásszintje, annál eredményesebben tud tanítani.					
Minél magasabb a tanár nyelvtudásszintje, annál kevésbé tud tanítani.					
Minél alacsonyabb a tanár nyelvtudásszintje, annál eredményesebben tud tanítani.					
Minél alacsonyabb a tanár nyelvtudásszintje, annál kevésbé tud tanítani.					

Megjegyzés:

8. Ön szerint feltétlenül szüksége van-e a tanárnak folyékony angol nyelvtudásra ahhoz, hogy a közoktatásban hatékony és sikeres legyen?

Igen _____ Nem _____

Fejtse ki válaszát részletesebben!

9. Ön szerint leginkább milyen nyelvtudásszintre van szükségük a tanároknak:

	A2	B1	B2	C1	C2
az óvodai angoloktatásban					
az általános iskolai angoloktatásban					
a középiskolai angoloktatásban					
a felsőoktatásban (angol bölcsészképzésben)					
a felsőoktatásban (nem angol)					

szakos képzésben)					
----------------------	--	--	--	--	--

10. Kérem, fogalmazza meg, milyen szerepet játszik az angoltanár nyelvtudásszintje az angol mint idegen nyelv szempontjából?

11. Ön szerint az angol anyanyelvű vagy a nem angol anyanyelvű tanárok érnek el nagyobb sikereket a kárpátaljai magyar:

	Angol anyanyelvű tanár	Nem angol anyanyelvű tanár
óvodákban?		
általános iskolákban?		
középiskolákban/líceumokban/gimnáziumokban?		

Röviden indokolja meg, miért!

Köszönöm segítségét és eredményes munkát kívánok az elkövetkezendő tanévben!

A kötet szerzői

Bárány Erzsébet, PhD

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Filológia Tanszék
Nyíregyházi Egyetem Kelet- és Közép-európai Kutatóközpont

Csernicskó István, PhD

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont
Pannon Egyetem, Magyar és Alkalmazott Nyelvtudományi Intézet

Dudics Lakatos Katalin, PhD

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Filológia Tanszék

Gazdag Vilmos

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Filológia Tanszék
ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola, doktorjelölt

Hires-László Kornélia

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont
Budapesti Corvinus Egyetem, Szociológia Doktori Iskola, doktorjelölt

Husztai Ilona, PhD

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Filológia Tanszék

Karmacsi Zoltán, PhD

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Filológia Tanszék, Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont

Lechner Ilona

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Filológia Tanszék
ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola, PhD-hallgató

Lengyel Zsolt, CSc, professor emeritus

Pannon Egyetem, Magyar és Alkalmazott Nyelvtudományi Intézet

Márku Anita, PhD

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont

Máté Réka

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont
Pannon Egyetem, Többsz nyelvűség Nyelvtudományi Doktori Iskola, PhD-hallgató

Pilipenko, Gleb, PhD

Orosz Nemzeti Tudományos Akadémia, Szlavisztika Intézet

Szakál Imre, PhD

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék

Tóth Enikő

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont

ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola, PhD-hallgató

Tóth Mihály, CSc

Ukrán Nemzeti Tudományos Akadémia, Koreckij Állam- és Jogtudományi Intézete

Б-13 *Багатомовність, регіоналізм, викладання мов. III. Збірник статей дослідників науково-дослідного центру ім. А. Годинок / Ред. Марку Аніта, Товт Еніке. – Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2017. – 236 с.*

ISBN 978-617-7404-27-8

Збірник наукових праць презентує результати досліджень, які проводять співробітники науково-дослідного центру ім. Антонія Годинок. У виданні представлено також наукові статті тих дослідників і викладачів кафедри філології Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II, які тісно співпрацюють з науково-дослідним центром і здійснюють філологічні дослідження саме на території Закарпаття.

Цей збірник став третім томом серії *Збірник статей дослідників науково-дослідного центру ім. А. Годинок*, який вперше був виданий 2015 року.

В основі наукових публікацій лежить принцип єдності багатомовності, регіоналізму та викладання мов: дослідження спрямовані на одержання вичерпних відповідей на питання стосовно використання мов, ідентичності, освіти, викладання мов, мовних прав, історії становлення мовного колориту на Закарпатті та його перспектив.

ББК: 81.1

УДК: 81'27

Наукове видання

БАГАТОМОВНІСТЬ, РЕГІОНАЛІЗМ, ВИКЛАДАННЯ МОВ

III. Збірник статей дослідників науково-дослідного центру ім. А. Годинок

Редактори: Марку Аніта, Товт Еніке

Здано до складання: 10.12.2017. Підписано до друку 28.02.2017.

Папір офсетний. Формат видання 70х100/16. Умов. друк. арк. 19.

Зам. 120.

Видавництво: ТОВ «РІК-У», 88000, м. Ужгород, вул. Гагаріна, 36

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції

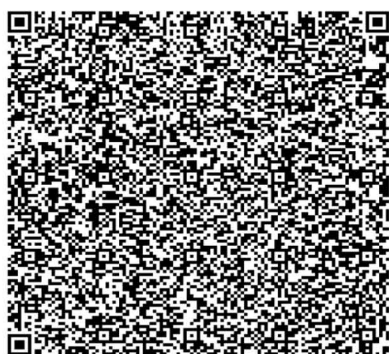
Серія ДК 5040 від 21 січня 2016 року

Друкарня: пп Лац Ч. С. м. Берегово, пл. Кошута, 4.

Az a tanulmánykötet, melyet a kezében tart az Olvasó, azokból a kutatási eredményekből mutat be ízelítőt, melyekkel a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont munkatársai jelenleg foglalkoznak. A kötetben helyet kaptak velünk szorosán együttműködő kollégák írásai is, akik egykori vendégkutatóként vagy a főiskola, a Filológiai Tanszék oktató-kutatójaként Kárpátalján végeztek/végeznek nyelvészeti vonatkozású kutatásokat.

Jelen kötet a 2015-ben indult sorozat, a *Tanulmányok a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont kutatásaiból* III. kötete.

A gyűjteményben szereplő tanulmányok gerincét a többnyelvűség, a regionalitás és a nyelvoktatás egymásra épülő egysége alkotja: a kutatások a nyelvhasználat, az identitás, az oktatás, a nyelvoktatás, a nyelvi jogok, a kárpátaljai etnikai és nyelvi sokszínűség történeti és jelenlegi kérdéseit boncolgatják.

ISBN 978-617-7404-27-8

